

ÉNEK - ZENE

9 - 10 ÉVFOLYAM

1 - 1 ÓRA

9. évfolyam

Az ének-zene tantárgy a 9. évfolyamon a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok megvalósításához tud hozzájárulni hatékonyan:

- az erkölcsi nevelés (elfogadják, és cselekvéseik mércéjévé teszik az emberi kapcsolatok elfogadott normáit és szabályait);
- a nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgári tudatosságra és demokráciára nevelés (el tudják magukat helyezni a közösségben, megértik a szabályok fontosságát, felismerik azokat a helyzeteket, amikor önkéntes aktivitásukkal lehetnek segítségére egyéneknek, szűkebb, tágabb közösségüknek);
- médiatudatosság, amelynek birtoklása választékosságot, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képességet jelent, egyben az értékes médiatartalmak hozzáférésére motivál;
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társaikkal való együttműködés képessége és a mások iránt érzett felelősség és empátia továbbfejlődik);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia).

A *kulcskompetenciák* fejlesztésében az ének-zene tárgy az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- az esztétikai, művészeti tudatosság és kifejezőképesség,
- kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság
- anyanyelvi kommunikáció,
- személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- szociális és állampolgári kompetencia,
- digitális kompetencia,
- kezdeményezőképeség és
- vállalkozói kompetencia.

Az ének-zene tantárgy tanításának legfőbb céljai a 9-10. évfolyamokban a következő:

- Fenntartani a tanulóknál az énekléshez és zenéléshez való kedvet.
- Kulcsokat adni számukra a zene megismerő, megértő és érzelmi fogékonyságot, érzelmi asszociációkat magában foglaló empátias közelítéshez Ezeknek a céloknak az elérését segíti a kiválasztott repertoár.

Az iskolai ének-zene tanulás várt eredménye: a zenei - énekes és mozgással kísért - aktivitás és a zenehallgatás során a tanulók széleskörű tapasztalatokat szereznek, amelyek segítik őket eligazodni a körülöttük lévő világ zenei sokszínűségében.

Az iskolai zenepedagógiai munka *Kodály Zoltán* koncepciójára épül, mely az aktív éneklést és az aktív részvételt igénylő zenei tevékenységet szorgalmazza. A zenei anyagot a tradicionális népzene és klasszikus műzene, mint érték-hordozók képezik.

Az iskolai ének-zene óra tevékenységi *hangsúlyai* ebben a korosztályban az előző 8 évfolyaméhoz képest változnak. Nevezetesen, sokkal inkább a tanulói személyiség érzelmi azonosulási képességeit mozgósító befogadói, zenehallgatási tevékenységnek kell előtérbe kerülnie a mintegy „szolfézsos” jellegű zenei szakismeret-bővítéssel szemben. Az osztály fogékonyságát/igényeit figyelembe véve pedig szerepeljen arányosan az éneklés, mint osztályközösséget és hangulatot formáló tényező.

A *kerettanterv*ben feltüntetett anyagon keresztül a tanulók megismerik népzeneink és más népek zenéje, nemzeti zenei kultúránk és a klasszikus zene, a jazz (musical, operett), valamint a populáris műfajok igényes szemelvényeit. A zenepedagógiai munka a tanulóknak az iskolában, iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, ill. adott esetben zenei aktivitására épülhet. Motiváltságuk énekkarokban, házi-zenélésben, önszerveződő kis-együttesekben való aktív részvételre ösztönözheti őket.

Az ének-zene tanítása során a fejlesztési célok órakeretre, tananyagegységekre nem válnak el élesen.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott követelményeknek megfelelően azonban minden órának része az éneklés, a zenei generatív képességek fenntartása, a (felismerő) kottaolvasás, valamint – főleg - a zenehallgatás kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.

A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak az oktatás gyakorlatában átfedik egymást. A tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja.

A feltüntetett óraszám-ajánlások az éves összórászám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást, illetve a különböző tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát jelölik.

Zenei reprodukció

Éneklés

Az osztály népdalkincse legyen a meghatározó, azoknak a daloknak az éneklésével, amelyeket maguk is kedvelnek. Alkalmakhoz kell igazítani a népdalrepertoárt. Így természetes ok kínálkozik arra, hogy a meglévő dalkincset – az éneklési (akár nótázási) kedvet növeljük.

Ebben az életkorban a közösségi alkalomhoz igazodó zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a *kommunikatív muzikalitás* továbbfejlesztése áll a középpontban. Érdemes kisebb alkalmi együtténeklő csoportoknak is rendszeres *funkcionális* énekes feladatot adni. (Énekes néphagyomány felelevenítése, projektnapok zenei elemei, bensőséges közösségi-egyházi ünnepeken való aktív részvétel, idős vagy beteg emberek meglátogatása, terápiás hatást keltő gyógyító, aktív énekléssel; osztályéneklési verseny, osztályindulók éneklése, „Ki mit tud” stb.)

Nem kell lemondani a helyes éneklési technika karbantartásáról, finomításáról.

Az elsajátított népzenei anyag egy jelentős része néptánc élményekhez kapcsolódik. A tánc házi lehetőség felkínálása, esetleg rendszeres, projektszerű vagy tömbösített órák formájában történő megvalósítása nagymértékben segíti a dalanyag társadalmi funkciójába illesztését. Az énekes anyagban a klasszikus és populáris zenei műfajok szemelvényei (részletei) is kell, hogy szerepeljenek!

Generatív, kreatív tevékenység

A tanulók a korábban elsajátított zenei összetevőket, kisebb zenei egységeket leltárba veszi. Életkori sajátosságaikból adódóan mozgósítani kell a tanulók *kombinatív* készségét, s a zene anyagát tekintve új terület kínálja magát mozgósításra. A tanulók örömet lelhetnek a zene különböző összetevőinek kombinálásában, amelynek szigorú ismeretek és kifinomult készségek nem szabnak határt. Mi több, a kombinációk alkotásának szabályait maguk találhatják ki ebben a működésben – anélkül, hogy a figyelmet a tudatosságra, fejlesztésre fókuszálnák, gyakorolhatják a különböző zenei összetevőket is, dinamikus működtetésben.

Felismerő kottaolvasás, zenei ismeretek.

A tanulók az énekelt dalok, a generatív tevékenységben improvizált dallamok meghatározott zenei elemeit megfigyelik, önállóan vagy tanári rávezetéssel tudatosítják. Az énekelt dallamok (kivetített) kottaképét látva, azokat azonosítani tudják. Az azonosítás ui. az énekelt dallamok belső hallási képzeinek felelevenítésével, mozgósításával történik. Akár a népzenei, akár a műzenei dallamokat, hosszabb motívumokat így felismerik kottaképről, esetleg tanári segítséggel reprodukálják, majd „visszaforgathatják” a játékos improvizációs, kreatív tevékenységbe.

A zenehallgatásra ajánlott zeneirodalmi műalkotások többsége nagy lélegzetű, a kerettantervben ajánlott művek közül inkább kevesebbet tanítunk, de a választott műveket alaposan és sokféle részletre kiterjedően ismertetjük. A zenehallgatási anyag előkészítése és tanítása során törekszünk az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag médiatartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása).

Zenei befogadás

A befogadói kompetenciák fejlesztése

Ha kora alsó tagozatos kortól egymásra épülve és rendszeresen történik a zenei képességek fejlesztése, akkor automatikussá válik a *figyelem koncentrációja* bármilyen hangzási élmény befogadására (saját éneklésre, társak éneklésére figyelés; későbbiekben figyelés az improvizációra, a kreatív megnyilvánulásokra).

Egyénfüggő, mekkora a tanuló dalkincse, műzenei motívumkincse, amelynek segítségével képes mások zenei megnyilvánulásait ellenőrizni. Ha társa abbahagyja egy jól ismert dal éneklését pl. a dal közepén, automatikusan folytatja a figyelő tanuló, egyfelől *belső hallása* segítségével, amely a korábbi hallott anyagokat idézte fel, másfelől ugyancsak a belső hallásnak egy másik funkciójával: a *belső előrehallás* képességével. A belső hallásnak ez a *tervező* funkciója (*anticipációs* képessége). Minél fejlettebb valakinek a belső hallása, annál tudatosabb a zenekövető „magatartása”, azaz figyelme. Az anticipáció pedig hozzásegíti a

befogadót (esetünkben a tanulót) a zenei folytatás megsejtésére, amely intellektuális feszültséget okoz: vajon *az* és *úgy* következik-e be, ahogyan vártam. Nincs az a befogadó tevékenység, amely nélkülözhetné a belső hallást és az ahhoz tartozó figyelmet. Ez az a *befogadói kompetencia*, amely biztosíték a zene intellektuális megértése felé.

Zenehallgatás

A zenei befogadásnak azonban nemcsak intellektuális, értelmi része van. Elég sivár lenne, ha állandóan a zene hangnemiségét, a harmóniáit, a dallamait, lüktetését, ritmusát, dinamikáját, szerkezetét (ismétlődéseit, variációit) akarnánk leltárba venni. Fontos ez a réteg is. Azonban legalább olyan fontos az, hogy a zene milyen személyes hatást idéz elő a hallgatóban.

Hogyan és milyen hatást vált ki érzelmileg? Hogyan lehet a zene egészével azonosulni: van-e személyes érzelmi üzenete a hallgató számára? Mi váltja ki a boldogság, az öröm, a bánat, a szomorúság, az indulat, a bosszú, a megbocsájtás, a könnyörgés stb. érzetét/ézelmet, amivel a hallgató azonosulni tud, mert úgy szólnak ezek a tartalmak, üzenetek a zenében, mint ha rólam szólnának. Vagy éppen a magam érzéseit, érzelmeit vetítem bele a hallgatott műbe. Ilyenkor történik meg a művel való *azonosulás*, ami magával vonzza a figyelmet, az odafigyelést, annak a megfejtését, hogy milyen eszközökkel történik mind ez. (Működésbe lépnek a kompetenciák.) Ilyenkor találkozik össze értelem és érzelm, ismeretek, asszociációk és érzelmi fogékonyság. A zene karaktere, jellege, gesztikussága, hangulata válik azonossá a hallgatóban. Ennek a hatásnak lehet adni a gyakran használt „élmény” elnevezést. Ezért kelthet komplex élményt a „Meghalt a cselszövő”, és másmilyen komplex élményt az „Öröm, bűvös égi szikra”. A zenehallgatás szemelvényei egyenként és összességükben előidézhetik azt az érzelmi felindulást, gazdagodást, amelyet - ha kivételes esetben előáll - *katarzisz*nak nevezhetünk. Ebben a sokféle hatásban, komplexitásban áll a zenei nevelés emberformáló, szocializációs (és még sokféle) személyiségbefolyásoló ereje.

A zene keltette hatásnak nincsenek mérőeszközei. Nem elmélyült és sekélyes, nem erős és gyenge, nem gazdag és szegényes stb., hanem egyéni – tanulónként, szubjektív. Hogy mennyire az, azt a zeneművek meghallgatását követő tanár vezette megbeszélésben felszínre kerülő tanulói vélekedések, asszociációk, élménytöredékek felbukkanása, sokfélesége igazolhatja. Ez egyben azt is jelenti, hogy a zenehallgatást bevezető, irányító pedagógusnak tartózkodnia kell minden olyan, a meghallgatás tárgyául szolgáló zenére irányuló információtól, amely befolyásolhatja, sőt, uniformizálhatja a tanulók befogadói folyamatának szabadságát.

A zenehallgatásnak nincs egyetlen, szabályozott, „szabályos” módszere. Mint sok más esetben, a zenehallgatás esetében is a „tárgy” határozza meg a módszert. Tanári feladat annak eldöntése, hogy a meghallgatandó műnek melyik rétegét kívánja előtérbe állítani. Ha a zenei szempontok látszanak fontos(abb)nak, akkor előkészítés gyanánt foglalkozhat a zene motívikájával (dallam, ritmus, lüktetés, hangsúlyok stb.), szerkezetével, dinamikai, tempóbeli változásaival. A koncentrációt nagymértékben segíti énekelhető terjedelemben lévő dallamok dúdoló, kísérő, csak a követést szolgáló, nem teljesítményszerű osztályszintű reprodukciója. Kivetített *partitúra* követése is segítőeszköz lehet.

Ha a mű belső üzenete a hangsúlyosabb, erre történő utalással/szemponthoz segítsen a tanulók beállítódását. Vannak olyan esetek, amikor a keletkezés korának, a zeneszerző életútjának, jelentőségének ismertetése haszonnal járhat - a mű első meghallgatása *után*.

A művek meghallgatása kétszer ajánlott. Az első bemutatás az ismerkedés, a tájékozódás folyamata. Megbeszélés, tudatosítás után a második meghallgatás az esztétikai jelentés, a szubjektív üzenet tudatosításához, a szubjektív élményrögzítéshez járul hozzá.

A zenehallgatás mentálisa, szellemileg teljes aktivitást igényel, a mentális *tevékenységközpontúságnak* klasszikus példája.

Keresni kell az iskolán, a tanórán kívüli zenei alkalmakat, amikor a tanulók közössége *hangversenyt, operaelőadást* hallgathat meg. Szerencsés, ha a hangverseny műsorát – a látogatás szervezésének részeként - pedagógiai megbeszélés előzi meg, hogy annak tartalma igazodjék az iskolai tananyag többségi részéhez, nem kevésbé a tanulók életkori sajátosságaihoz. Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni kell a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. A hangversenyek kifejezetten ahhoz a korcsoporthoz szóljanak, akikkel a látogatást teszik.

Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni kell a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. A hangversenyek kifejezetten ahhoz a korcsoporthoz szóljanak, akikkel a látogatást teszik. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon ismerjenek meg néhány zenei témát, a művekben foglalt összefüggéseket, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsék az élmények feldolgozását. Használják ki a koncertpedagógia adta lehetőségeket!

A táncszínházlátogatás és az abban való aktív énekes-zenei-táncos részvétel a fizikai, teljes testi igénybevételnél fogva, a partnerkeresés-találás eredményétől is függően, az alkalom minden mozzanatát érzelmileg színezetten teszi emlékezetessé.

Az iskolán kívüli kulturális intézmények látogatásának a viselkedéskultúra *pallérozása* tekintetében van jelentős szerepe, amelynek számos részösszetevőjét csak ezen alkalmak tudják biztosítani.

A tanulók digitális technikákban való jártasságukat a zenei tanulmányok szolgálatába is állíthatják (szintetizátor alkalmankénti bemutatására), valamint a tanítási folyamatban szóba kerülő művek letöltésével gazdagíthatják zenehallgatási, műismereti repertoárjukat. Érdeklődőbb tanulók bizonyára nem elégszenek meg a tanórán elhangzott rövidebb részletek megismerésével. Ha ilyenek megragadják tetszésüket, megismerésüket a teljes művek megismerésére is ki akarják terjeszteni, azok internetről történő letöltésével megtehetik.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció I. Éneklés	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A felső tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező éneklés.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
4-5 mű éneklése tiszta intonációval és helyes hangképzéssel az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), a következő kategóriák mindegyikéből: Zeneirodalmi szemelvények, mindegyik megismert stíluskorszakból (gregorián , reneszánsz, barokk, bécsi klasszikus) legalább egy dal vagy dalrészlet, néhány rövid zenei téma. gregorián dalok: 1 óra reneszánsz dalok, kórusok: 2 óra barokk dalok, szemelvények: 3 óra bécsi klasszikus dalok, szemelvények: 3 óra Egyszólamú és többszólamú világi és egyházi vokális anyag és hangszeres művek témái a zenehallgatás anyagából válogatva. Néhány populáris zenei szemelvény a zenehallgatás anyagából válogatva (lásd a magyar anyag a Zenehallgatási anyag megfelelő része). Magyar népzene és történeti dallamok (az életkornak megfelelő tematikus csoportokból válogatva): Régi rétegű és új stílusú népdalok, életfordulók, jeles napok dalai, búcsúzó, keservesek, pszalmódizáló népdalok, balladák, virágénekek, diákdalok, verbunkos dallamok (valamint, ha van mód táncház látogatására, ott táncolt-énekeltek népdalok). Más népek dalai. Népdalok, más népek dalai: 4 óra		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népballadák, virágénekek, szimbolika. <i>Idegen nyelv:</i> más népek dalai eredeti szöveggel. <i>Földrajz:</i> európai népek és más kontinensek népeinek zenéje.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene: ballada, jaj-nóta, sirató, táncház, népies műdal, verbunk, csárdás; egyházzene: zsoltár, korál, népének, spirituálé; világi zene: trubadúr ének, ungarésca, a dal műfaji sokszínűsége: népdal, műdal, egyházi és világi dal, reneszánsz	

kórusdal, dal a szórakoztató zenében.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció II. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret 5 óra
Előzetes tudás	Ritmikai- és dallamvariálási készség, tonális és funkciós érzet, fejlődő formaérzék, harmóniai alapkészségek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korábbi évek generatív és kreatív készségfejlesztés tevékenységeinek ismétlése. A korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének szintjén ki kell használni a tanulóknak rejlő kombinatív, próbálkozó, felfedező kedvet a rendelkezésre álló zenei anyagon.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Ritmus, metrum:</i> Összetett és aszimmetrikus metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok tapssal és ütőhangszerekkel, szabályos és szabálytalan hangsúlyozás, metrumváltások. Ritmus, metrum: 1 óra <i>Dallam:</i> – Szövegalkotás egyszerű dallamra, jellegzetes ritmusokra és „vissza”.– Ismert dallamra új szöveg illesztése.– A zenei és a szöveg hangsúlyai (prozódia) a gyakorlatban.– Zenei prozódia megfigyelése, reprodukciója. Dallam: 1 óra <i>Harmónia:</i> A dúr hangsor hármashangzatainak dallam alá illesztése – gitáron, zongorán; basszusszólam rögtönzött éneklése – a csoportban lévő hangszert tanulók, zeneiskolások vagy különösen érdeklődő tanulók aktivizálásával. <i>Komponálás és rögtönzés összekapcsolása:</i> Az énekes és zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó dallamalkotási módok: – recitálás - zsoltártónus, recitativo,– díszítés a népzeneben és műzenében,– zenei szerkesztés módok, zenei formák parafrázisa zenei és nem zenei eszközökkel: ritmus rondó, szekvencia, periódus, variáció;		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotás egyszerű dallamra, versmegzenésítés, szöveghangsúlyok, prozódia. <i>Idegen nyelv:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából. <i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon keresztül. <i>Vizuális kultúra</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.

Ismert dallamhoz ritmuskíséret vagy adott ritmuskísérethez dallamalkotás. Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: 2 óra <i>Egyszerű ritmus és harmóniakíséret alkotása:</i> osztinató, dudabasszus, orgonapont, T-D ingamozgás, kürtmenet. Kreatív közreműködés a tanult ritmikai, metrikai, dallami és harmóniai elemekből létrehozott és a tanult formai eszközökkel szerkesztett kompozíciók megszólaltatásában. Rögtönzés és komponálás egyéni és csoportos formában. Egyszerű ritmus és harmóniakíséret alkotása: 1 óra	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zenei szerkesztés módok: egyszólamú dallamalkotás (recitálás, recitativo, melizmatikus és szillabikus szerkesztés), homofónia és polifónia fogalma középkori, reneszánsz és barokk zenei szemelvények alapján. Metrumfajták (egyszerű, összetett, aszimmetrikus), szimmetrikus és szimmetrikus hangsúlyozás. Prozódia. Hármashangzatok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció - III. Felismerő kottaolvasás, nélkülözhetetlen zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 4óra
Előzetes tudás	Az általános iskolában megszerzett zeneelméleti alapismeretek a hagyományos klasszikus zenei notációról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek megerősítése, rendezése az ismétlések során. az ismeretek közötti összefüggések feltárása. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel történik, valamint elemi szintű kottaolvasás alkalmazásával.	
Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Zeneelméleti alapismeretek:</i> A zenei írásbeliség kialakulásának főbb jellemzői. A kottairás fejlődése: – néhány neuma és a különböző kulcsok (pl. C-kulcsok) ismerete (csak <i>információs</i> szinten). Zeneelméleti alapismeretek: 2 óra		<i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.

<i>Ritmikai elemek, metrum, tempó:</i> Táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése a tánc típusok tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából: – néptánc - magyar és nem magyar példák, – reneszánsz és barokk táncok, – ezek azonosítása hallás után és kottaképről. Ritmikai elemek, metrum tempó: 1 óra <i>Partitúra:</i> Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: – zenehallgatás kottakép követéssel, – témák azonosításával, – előadói jelek és megvalósulás megfigyelésével, – szólamok elrendeződésének ismerete. Partitúra: 1 óra	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Partitúra, notáció, tánc típusok, düvő, esztam.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás I. Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadás pályáinak szélesítésével, személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati - zenei élmények szerzésével, irányított és önálló feldolgozással személyiség és az esztétikai érzék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A zene rendszerezésének különböző szempontjai (pl. kronológia, műfaj, forma, funkció, abszolút zene-programzene). A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével (az egyházzene kapcsolata a liturgiával, zenei élet a főúri rezidenciákon és a nyilvános koncerttermekben, operaházakban). A zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak. A világ jelenlegi leghíresebb koncerttermei, operaházai, zenei fesztiváljai.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai. <i>Idegen nyelv:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven.

Az alkotás - zenei reprodukció - befogadás viszonya (zeneszerzés és előadóművészet kapcsolata, komponálás/lejegyzés - improvizáció), a zene funkciói (művészi zene-szórakoztató zene; liturgikus zene; önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene). A zenei ismeretszerzés és információgyűjtés, a zenehallgatás lehetőségei a számítógép és az internet segítségével. A felfedezés örömeinek kialakítása a folyamatos tanári tartalomközlés helyett (zeneszerzők, életutak, életművek). Műalkotás-elemzés, önálló véleménynyilvánítás: az értékek megkülönböztetése (művészi érték - giccs). Népzene és műzene kapcsolatai, a jazz és a populáris zene műfajainak kapcsolódási pontjai. Átköltés, átdolgozás, feldolgozás, stílusok keveredése, zenei humor pl. komolyzenei témák megjelenése a médiában és a populáris műfajokban, világzenei példák zenei forrásai.	<i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. <i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés az internet segítségével.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene - műzene, világi zene-egyházzene, abszolút zene - programzene, komolyzene-populáris zene, tánczene, alkalmazott zene, giccs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás II. Zenehallgatás	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia differenciálása; az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Önálló elemzés, véleménykifejtés.	
Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése. <i>Népzene:</i> Népdal, hangszeres népzene. <i>Népzene: 2 óra</i>		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi</i>

<i>Klasszikus zene:</i> – Az európai műzene kialakulása napjaink zenéjéig – legfontosabb stílusjegyek, műfajok és zeneszerzők. – <i>Középkor és reneszánsz</i> – az egyszólamúságból a többszólamúság első virágkoráig (gregorián, reneszánsz műfajok: motetta, madrigál). <i>Középkor és reneszánsz: 3 óra</i> – <i>Barokk</i> – a hangszeres műfajok és az opera kialakulása (concertáló stílus, basso continuo, homofónia – polifónia, fúga, korál, passió). – XVII-XVIII. századi magyar műzene (Kájoni-kódex, Lócsei kézirat, Vietórisz-kódex anyagából; Eszterházy Pál). <i>Barokk: 3 óra</i> – Bihari János, Lavotta János és Csermák Antal verbunkos zenéje. – Bécsi klasszika – a klasszikus zenei formák és műfajok (szonáta elvű formai építkezés, kamarazene, szimfónia, opera buffa) Haydn, Mozart, Beethoven. <i>Bécsi klasszika: 3 óra</i> A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával). A zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak.	<i>és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai. <i>Idegen nyelv:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. <i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés az internet segítségével).
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A fent említett stílusjegyek és műfajok elnevezése csak a tényleges zenehallgatási anyaghoz kapcsolódva, általános tájékozottsági szinten.

A fejlesztés várt eredményei a 9. évfolyam végén	– Az énekes anyagból 20 dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekeljenek csoportosan. – Legyenek képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stílus körön belül is. – Szólaltassanak meg egyszerűbb két- és háromszólamú kórusműveket vagy azok részleteit; kánonok énekeljenek csoportosan. – A tanulók a generatív tevékenységek eredményeként érzékelik, ezért ismerjék fel a zenei kifejezés, a forma, a műfaj, és a zenei eszközök közti összefüggéseket. – Ismerjék és értelmezzék a kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket, tanári segítséggel reprodukálják azokat. – Legyenek képesek a tanulók a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni. – A kiemelkedő zenei műalkotások megismerése révén tájékozódjanak helyesen korunk kulturális sokszínűségében. – A tanulók sokféle zenei stílust, korszakot, zeneművet megismertek (min. 25-30 alkotást). – A tanulók ismerjenek fel minimum 20 alkotást. – Tudnak tájékozódni a legfontosabb műfajokban és a stíluskorszakokban. – A művek sugallta hangulati tartalmakat, kifejezett karaktereket legyenek képesek magukra vonatkoztatni. – Tudjanak különbséget tenni a zene társadalmi funkciói alapján (világi zene, egyházzene, szórakoztató zene, programzene, abszolút zene, vagy alkalmazott zene).

Zenehallgatás

Klasszikus zenei anyag

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, népies műdal, cigányzene, verbunkos zene, romantikus szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák)

Gregorián ének (pl. “Dies irae” sequentia, “Ave Maria” himnusz)

Ortodox egyházi zene: A. Katalcskij: „Krisztus feltámadott” (Orosz húsvét)

Genfi zsoltárok közül – pl. 150. (Kodály nőikar)

Luther M. korálok közül pl. Ein feste Burg... (Erős vár...)

Palestrina, G P.da: Messa di Gloria – Gloria

Orlandus Lassus, Josquin des Prés, angol, spanyol, francia reneszánsz művek
 Tinódi és Bakfark művei
 Monteverdi, C.: Poppea megkoronázása - részletek
 Bach, J.S.: János-passió – részletek
 Bach, J.S.: Máté passió – részletek
 Bach, J.S.: Korálfeldolgozások
 Bach, J.S.: g-moll Fantázia és fuga/c-moll Passacaglia/d-moll toccata és fuga , C-dúr prelúdium és fuga
 Bach J.S.: Zenekari szvitek
 Händel, G.F.: Messiás – oratórium – részletek
 Handel, G.F.: Vízizene és Tűzijáték szvitek
 Handel és Purcell operák
 Vivaldi, A.: A négy évszak
 Haydn, J.: Vonósnégyesek közül –
 „Kaiser” (Császár)-quartett - tételek
 Haydn, J.: Esz-dúr „Üstdobpergés”, „Londoni”, „Oxfordi” és “Óra” Szimfónia
 Mozart, W.A.: Don Giovanni - részletek
 Mozart, W.A.: A varázsfuvola - részletek
 Mozart, W.A.: Requiem – tételek
 Beethoven, L.van: III. Esz-dúr „Eroica” szimfónia
 Beethoven, L.van: V. c-moll „Sors” szimfónia
 Beethoven, L.van: VI. F-dúr „Pastorale” szimfónia
 Beethoven, L.van: IX. (d-moll) szimfónia – zárótétel (Öröm-óda)

Zenehallgatás – populáris zenei szemelvények

CÍM	SZERZŐ	ELŐADÓ
A hetedik	Póka-József Attila	Hobo Blues Band
Apám hitte	Presser,Zorán-Dusán,Presser	Zorán
Az utcán	Szörényi-Bródy	Illés együttes
Azért vannak a jó barátok	Máthé Péter-S.Nagy István	Máthé Péter
Budapest	Cseh Tamás-Másik János-Bereményi Géza	Cseh Tamás
Európa	Varga Miklós-Varga Mihály	Varga Miklós
Felkelt a napunk...	Szörényi-Bródy	Illés együttes
Gyöngyhajú lány	Presser-Adamis	Omega
Ha én rózsá volnék	Szörényi-Bródy	Koncz
Ha itt lennél velem	Republic együttes	Republic
Ilyenek voltunk	Kovács Ákos	Ákos
Iskolatáska	Hajdú-Demjén	Bergendy együttes
Könnyű álmod hozzon az éj	Várkonyi-Miklós	Charlie
Levél a távolból	Szörényi-Bródy	Fonográf
Mama kérlek	Bródy János	Koncz Zsuzsa
Miénk itt a tér	Presser-Adamis	LGT

Miért hagytuk hogy így legyen	Szörényi-Bródy	Illés együttes
Mondd, hogy nem haragszol	Szörényi-Bródy	Fonográf
Most múlik pontosan	Kiss Tibor	Quimby
Ne várd a májust	Bródy János	Zorán
Nemzeti dal	Tolcsvai László-Petőfi Sándor	Tolcsvai László
Nézz az ég felé	Lerch István-Horváth Attila	Charlie
Szállj fel magasra	Gallai Péter-Köves Miklós	Piramis
Szólj rám, ha hangosan énekelek	Presser Gábor	LGT
Te majd kézenfogsz és hazavezetsz	Presser Gábor	Presser Gábor
Ugye, mi jó barátok vagyunk	Presser-Dusán	LGT, Zorán, Demjén
Valaki mondja meg	Presser-Adamis	Presser Gábor
Várj, míg felkel majd a nap	Lerch-Demjén	V'Moto-Rock
Zene nélkül mit érek én	Máthé Péter	Máthé Péter

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő méretű, jól szellőztethető terem a kórusmunkához
- Ötvonalas tábla
- Mágneses tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD és DVD lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internet kapcsolattal
- Projektor
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag
- Kulcs a muzsikához könyv
- Lukin-Ugrin: Ének-zene tankönyv 9-10. évfolyam
- Vonalas füzet

10. évfolyam

Az ének-zene tantárgy a 10. évfolyamon a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési területek, nevelési célok megvalósításához tud hozzájárulni hatékonyan:

- az erkölcsi nevelés (elfogadják és cselekvéseik mércéjévé teszik az emberi kapcsolatok elfogadott normáit és szabályait);
- a nemzeti azonosságtudat, hazafias nevelés (hagyományok, ünnepek, szokások ismerete, különböző kultúrákkal való ismerkedés és azok tisztelete);
- állampolgári tudatosságra és demokráciára nevelés (el tudják magukat helyezni a közösségben, megértik a szabályok fontosságát, felismerik azokat a helyzeteket, amikor önkéntes aktivitásukkal lehetnek segítségére egyéneknek, szűkebb, tágabb közösségüknek);
- médiatudatosság, amelynek birtoklása választékosságot, fejlett ízlésvilághoz tartozó szelekciós képességet jelent, egyben az értékes médiatartalmak hozzáférésére motivál;
- az önismeret és társas kultúra fejlesztése (kommunikációs képességek, a társaikkal való együttműködés képessége és a mások iránt érzett felelősség és empátia továbbfejlődik);
- testi és lelki egészségre nevelés (kiegyensúlyozott és harmonikus személyiség fejlesztése, a mozgással erősített testtudat, érzelmi intelligencia).

A *kulcskompetenciák* fejlesztésében az ének-zene tárgy az alábbiakhoz járul hozzá a maga eszközeivel:

- az esztétikai, művészeti tudatosság és kifejezőképesség,
- kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság
- anyanyelvi kommunikáció,
- személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- szociális és állampolgári kompetencia,
- digitális kompetencia,
- kezdeményezőképeség és
- vállalkozói kompetencia.

Az ének-zene tantárgy tanításának legfőbb céljai a 9-10. évfolyamokban a következő:

- Fenntartani a tanulóknál az énekléshez és zenéléshez való kedvet.
- Kulcsokat adni számukra a zene megismerő, megértő és érzelmi fogékonyságot, érzelmi asszociációkat magában foglaló empátiás közelítéshez Ezeknek a céloknak az elérését segíti a kiválasztott repertoár.

Az iskolai ének-zene tanulás várt eredménye: a zenei - énekes és mozgással kísért - aktivitás és a zenehallgatás során a tanulók széleskörű tapasztalatokat szereznek, amelyek segítik őket eligazodni a körülöttük lévő világ zenei sokszínűségében.

Az iskolai zenepedagógiai munka *Kodály Zoltán* koncepciójára épül, mely az aktív éneklést és az aktív részvételt igénylő zenei tevékenységet szorgalmazza. A zenei anyagot a tradicionális népzene és klasszikus műzene, mint érték-hordozók képezik.

Az iskolai ének-zene óra tevékenységi *hangsúlyai* ebben a korosztályban az előző 8 évfolyaméhoz képest változnak. Nevezetesen, sokkal inkább a tanulói személyiség érzelmi azonosulási képességeit mozgósító befogadói, zenehallgatási tevékenységnek kell előtérbe kerülnie a mintegy „szolfézsos” jellegű zenei szakismeret-bővítéssel szemben.

Az osztály fogékonyságát/igényeit figyelembe véve pedig szerepeljen arányosan az éneklés mint osztályközösséget és hangulatot formáló tényező.

A *kerettanterv*ben feltüntetett anyagon keresztül a tanulók megismerik népzeneink és más népek zenéje, nemzeti zenei kultúránk és a klasszikus zene, a jazz (musical, operett), valamint a populáris műfajok igényes szemelvényeit. A zenepedagógiai munka a tanulóknak az iskolában, iskolán kívül szerzett zenei tapasztalataira, zenei élményeire, ill. adott esetben zenei aktivitására épülhet. Motiváltságuk énekkarokban, házi-zenélésben, önszerveződő kis-együttesekben való aktív részvételre ösztönözheti őket.

Az ének-zene tanítása során a fejlesztési célok órakeretre, tananyagegységekre nem válnak el élesen.

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott követelményeknek megfelelően azonban minden órának része az éneklés, a zenei generatív képességek fenntartása, a (felismerő) kottaolvasás, valamint – főleg - a zenehallgatás kapcsán nyert zenei ismeretek, kompetenciák, az esztétikai fogékonyság bővítése.

A fejlesztési célok a tanítás során mindig az előző ismeretanyagra, elért fejlesztésre építve, komplex módon jelennek meg.

A feltüntetett tematikai egységek és közműveltségi tartalmak az oktatás gyakorlatában átfedik egymást. A tagolás csak a könnyebb áttekinthetőséget szolgálja.

A feltüntetett óraszám-ajánlások az éves összóraszám vonatkozásában nyújtanak tájékoztatást, illetve a különböző tevékenységek egymáshoz viszonyított arányát jelölik.

Zenei reprodukció

Éneklés

Az osztály népdalkincse legyen a meghatározó, azoknak a daloknak az éneklésével, amelyeket maguk is kedvelnek. Alkalmakhoz kell igazítani a népdalrepertoárt. Így természetes ok kínálkozik arra, hogy a meglévő dalkincset – az éneklési (akár nótázási) kedvet növeljük.

Ebben az életkorban a közösségi alkalomhoz igazodó zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a *kommunikatív muzikalitás* továbbfejlesztése áll a középpontban. Érdemes kisebb alkalmi együtténeklő csoportoknak is rendszeres *funkcionális* énekes feladatot adni. (Énekes néphagyomány felelevenítése, projektnapok zenei elemei, bensőséges közösségi-egyházi ünnepeken való aktív részvétel, idős vagy beteg emberek meglátogatása, terápiás hatást keltő gyógyító, aktív énekléssel; osztályéneklési verseny, osztályindulók éneklése, „Ki mit tud” stb.)

Nem kell lemondani a helyes éneklési technika karbantartásáról, finomításáról.

Az elsajátított népzenei anyag egy jelentős része néptáncélményekhez kapcsolódik. A tánc házi lehetőség felkínálása, esetleg rendszeres, projektszerű vagy tömbösített órák formájában történő megvalósítása nagymértékben segíti a dalanyag társadalmi funkciójába

illesztését. Az énekes anyagban a klasszikus és populáris zenei műfajok szemelvényei (részletei) is kell, hogy szerepeljenek!

Generatív, kreatív tevékenység

A tanulók a korábban elsajátított zenei összetevőket, kisebb zenei egységeket leltárba veszi. Életkori sajátosságaikból adódóan mozgósítani kell a tanulók *kombinatív* készségét, s a zene anyagát tekintve új terület kínálja magát mozgósításra. A tanulók örömeiket lelhetik a zene különböző összetevőinek kombinálásában, amelynek szigorú ismeretek és kifinomult készségek nem szabnak határt.

Mi több, a kombinációk alkotásának szabályait maguk találhatják ki ebben a működésben – anélkül, hogy a figyelmet a tudatosságra, fejlesztésre fókuszálnák, gyakorolhatják a különböző zenei összetevőket is, dinamikus működtetésben.

Felismerő kottaolvasás, zenei ismeretek

A tanulók az énekelt dalok, a generatív tevékenységben improvizált dallamok meghatározott zenei elemeit megfigyelik, önállóan vagy tanári rávezetéssel tudatosítják. Az énekelt dallamok (kivetített) kottaképét látva, azokat azonosítani tudják. Az azonosítás ui. az énekelt dallamok belső hallási képzeiteinek felelevenítésével, mozgósításával történik. Akár a népzenei, akár a műzenei dallamokat, hosszabb motívumokat így felismerik kottaképről, esetleg tanári segítséggel reprodukálják, majd „visszaforgathatják” a játékos improvizációs, kreatív tevékenységbe.

A zenehallgatásra ajánlott zeneirodalmi műalkotások többsége nagy lélegzetű, a kerettantervben ajánlott művek közül inkább kevesebbet tanítunk, de a választott műveket alaposan és sokféle részletre kiterjedően ismertetjük. A zenehallgatási anyag előkészítése és tanítása során törekszünk az infokommunikációs társadalomban elérhető gazdag médiatartalmak felhasználására (pl. letölthető multimédiás tartalmak, különböző interpretációk összehasonlítása).

Zenei befogadás

A befogadói kompetenciák fejlesztése

Ha kora alsó tagozatos kortól egymásra épülve és rendszeresen történik a zenei képességek fejlesztése, akkor automatikussá válik a *figyelem koncentrációja* bármilyen hangzási élmény befogadására (saját éneklésre, társak éneklésére figyelés; későbbiekben figyelés az improvizációra, a kreatív megnyilvánulásokra).

Egyénfüggő, mekkora a tanuló dalkincse, műzenei motívumkincse, amelynek segítségével képes mások zenei megnyilvánulásait ellenőrizni. Ha társa abbahagyja egy jól ismert dal éneklését pl. a dal közepén, automatikusan folytatja a figyelő tanuló, egyfelől *belső hallása* segítségével, amely a korábbi hallott anyagokat idézte fel, másfelől ugyancsak a belső hallásnak egy másik funkciójával: a *belső előrehallás* képességével. A belső hallásnak ez a *tervező* funkciója (*anticipációs* képessége). Minél fejlettebb valakinek a belső hallása, annál tudatosabb a zenekövető „magatartása”, azaz figyelme. Az anticipáció pedig hozzásegíti a befogadót (esetünkben a tanulót) a zenei folytatás megsejtésére, amely intellektuális feszültséget okoz: vajon *az* és *úgy* következik-e be, ahogyan vártam. Nincs az a befogadó

tevékenység, amely nélkülözhetné a belső hallást és az ahhoz tartozó figyelmet. Ez az a *befogadói kompetencia*, amely biztosíték a zene intellektuális megértése felé.

Zenehallgatás

A zenei befogadásnak azonban nemcsak intellektuális, értelmi része van. Elég sivár lenne, ha állandóan a zene hangnemiségét, a harmóniáit, a dallamait, lüktetését, ritmusát, dinamikáját, szerkezetét (ismétlődéseit, variációit) akarnánk leltárba venni. Fontos ez a réteg is. Azonban legalább olyan fontos az, hogy a zene milyen személyes hatást idéz elő a hallgatóban. Hogyan és milyen hatást vált ki érzelmileg? Hogyan lehet a zene egészével azonosulni: van-e személyes érzelmi üzenete a hallgató számára? Mi váltja ki a boldogság, az öröm, a bánat, a szomorúság, az indulat, a bosszú, a megbocsájtás, a könnyörgés stb. érzetét/ézelmet, amivel a hallgató azonosulni tud, mert úgy szólnak ezek a tartalmak, üzenetek a zenében, mint ha rólam szólnának. Vagy éppen a magam érzéseit, érzelmeit vetítem bele a hallgatott műbe.

Ilyenkor történik meg a művel való *azonosulás*, ami magával vonzza a figyelmet, az odafigyelést, annak a megfejtését, hogy milyen eszközökkel történik mind ez. (Működésbe lépnek a kompetenciák.) Ilyenkor találkozik össze értelem és érzelm, ismeretek, asszociációk és érzelmi fogékonyság. A zene karaktere, jellege, gesztikussága, hangulata válik azonossá a hallgatóban. Ennek a hatásnak lehet adni a gyakran használt „élmény” elnevezést. Ezért kelthet komplex élményt a „Meghalt a cselszövő”, és másmilyen komplex élményt az „Öröm, bűvös égi szikra”. A zenehallgatás szemelvényei egyenként és összességükben előidézhetik azt az érzelmi felindulást, gazdagodást, amelyet - ha kivételes esetben előáll - *katarzisk*nak nevezhetünk. Ebben a sokféle hatásban, komplexitásban áll a zenei nevelés emberformáló, szocializációs (és még sokféle) személyiségbefolyásoló ereje.

A zene keltette hatásnak nincsenek mérőeszközei. Nem elmélyült és sekélyes, nem erős és gyenge, nem gazdag és szegényes stb., hanem egyéni – tanulónként, szubjektív. Hogy mennyire az, azt a zeneművek meghallgatását követő tanár vezette megbeszélésben felszínre kerülő tanulói vélekedések, asszociációk, élménytöredékek felbukkanása, sokfélesége igazolhatja. Ez egyben azt is jelenti, hogy a zenehallgatást bevezető, irányító pedagógusnak tartózkodnia kell minden olyan, a meghallgatás tárgyául szolgáló zenére irányuló információtól, amely befolyásolhatja, sőt, uniformizálhatja a tanulók befogadói folyamatának szabadságát.

A zenehallgatásnak nincs egyetlen, szabályozott, „szabályos” módszere. Mint sok más esetben, a zenehallgatás esetében is a „tárgy” határozza meg a módszert. Tanári feladat annak eldöntése, hogy a meghallgatandó műnek melyik rétegét kívánja előtérbe állítani. Ha a zenei szempontok látszanak fontos(abb)nak, akkor előkészítés gyanánt foglalkozhat a zene motívikájával (dallam, ritmus, lüktetés, hangsúlyok stb.), szerkezetével, dinamikai, tempóbeli változásaival. A koncentrációt nagymértékben segíti énekelhető terjedelemben lévő dallamok dúdoló, kísérő, csak a követést szolgáló, nem teljesítményszerű osztályszintű reprodukciója. Kivetített *partitúra* követése is segítőeszköz lehet.

Ha a mű belső üzenete a hangsúlyosabb, erre történő utalással/szempontokkal segítse a tanulók beállítódását. Vannak olyan esetek, amikor a keletkezés korának, a zeneszerző életútjának, jelentőségének ismertetése haszonnal járhat - a mű első meghallgatása *után*.

A művek meghallgatása kétszer ajánlott. Az első bemutatás az ismerkedés, a tájékozódás folyamata. Megbeszélés, tudatosítás után a második meghallgatás az esztétikai jelentés, a szubjektív üzenet tudatosításához, a szubjektív élményrögzítéshez járul hozzá.

A zenehallgatás mentálisa, szellemileg teljes aktivitást igényel, a mentális *tevékenységközpontúságnak* klasszikus példája.

Keresni kell az iskolán, a tanórán kívüli zenei alkalmakat, amikor a tanulók közössége *hangversenyt, operaelőadást* hallgathat meg. Szerencsés, ha a hangverseny műsorát – a látogatás szervezésének részeként - pedagógiai megbeszélés előzi meg, hogy annak tartalma igazodjék az iskolai tananyag többségi részéhez, nem kevésbé a tanulók életkori sajátosságaihoz. Fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon ismerjenek meg néhány jellegzetes, felszólító jelleggel bíró zenei motívumot, témát, a művekben foglalt összefüggéseket, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsék a zenei benyomások feldolgozását. Használják ki a koncertpedagógia adta lehetőségeket!

Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni kell a tanulókat a zenei információk gyűjtésére.

A hangversenyek kifejezetten ahhoz a korcsoporthoz szóljanak, akikkel a látogatást teszik. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon ismerjenek meg néhány zenei témát, a művekben foglalt összefüggéseket, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsék az élmények feldolgozását. Használják ki a koncertpedagógia adta lehetőségeket!

A táncházlátogatás és az abban való aktív énekes-zenei-táncos részvétel a fizikai, teljes testi igénybevételnél fogva, a partnerkeresés-találás eredményétől is függően, az alkalom minden mozzanatát érzelmileg színezetten teszi emlékezetessé.

Az iskolán kívüli kulturális intézmények látogatásának a viselkedéskultúra *pallérozása* tekintetében van jelentős szerepe, amelynek számos részösszetevőjét csak ezen alkalmak tudják biztosítani.

A tanulók digitális technikákban való jártasságukat a zenei tanulmányok szolgálatába is állíthatják (szintetizátor alkalmankénti bemutatására), valamint a tanítási folyamatban szóba kerülő művek letöltésével gazdagíthatják zenehallgatási, műismereti repertoárjukat. Érdeklődőbb tanulók bizonyára nem elégszenek meg a tanórán elhangzott rövidebb részletek megismerésével. Ha ilyenek megragadják tetszésüket, megismerésüket a teljes művek megismerésére is ki akarják terjeszteni, azok internetről történő letöltésével megtehetik..

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció I. Éneklés	Órakeret 13 óra
Előzetes tudás	A felső tagozatban megismert népzenei és műzenei szemelvények elsajátítása során kialakult éneklési képességek, zenei ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tanult dalanyag ébren tartása, használatával az éneklési készség fejlesztése. További dalkincs bővítés, a motivált és örömteli éneklés kialakítása, helyes énektechnikával és hangképzéssel. Stílusos, kifejező éneklés.	

Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
4-5 mű éneklése tiszta intonációval és helyes hangképzéssel az életkori sajátosságokat figyelembe véve (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), a következő kategóriák mindegyikéből: Zeneirodalmi szemelvények, mindegyik megismert stíluskorszakból (romantikus, XX. századi) legalább egy dal vagy dalrészlet, néhány rövid zenei téma. Romantika: 4 óra XX. század: 2 óra Egyszólamú és többszólamú világi és egyházi vokális anyag és hangszeres művek témái a zenehallgatás anyagából válogatva. Néhány populáris zenei szemelvény a zenehallgatás anyagából válogatva (lásd a magyar anyag a Zenehallgatási anyag megfelelő része). Populáris zene: 2 óra Magyar népzene és történeti dallamok (az életkornak megfelelő tematikus csoportokból válogatva): Régi rétegű és új stílusú népdalok, életfordulók, jeles napok dalai, búcsúzó, keservesek, pszalmódizáló népdalok, balladák, virágénekek, diákdalok, verbunkos dallamok (valamint, ha van mód táncház látogatására, ott táncolt-énekelte népdalok). Más népek dalai. Népdalok, más népek dalai: 5 óra		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> verbális kifejezőkészség fejlesztése, dalok szövege, költői eszközök megfigyelése a zenei kifejezésben, magyar népballadák, virágénekek, szimbolika. <i>Idegen nyelv:</i> más népek dalai eredeti szöveggel. <i>Földrajz:</i> európai népek és más kontinensek népeinek zenéje.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene: ballada, jaj-nóta, sirató, táncház, népies műdal, verbunk, csárdás; egyházzene: zsoltár, korál, népének, spirituálé; világi zene: trubadúr ének, ungarésca, a dal műfaji sokszínűsége: népdal, műdal, egyházi és világi dal, romantikus dal, dal a szórakoztató zenében.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció II. Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	Órakeret
		5 óra
Előzetes tudás	Ritmikai- és dallamvariálási készség, tonális és funkciós érzet, fejlődő formaérzék, harmóniai alapkészségek.	

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A korábbi évek generatív és kreatív készségfejlesztés tevékenységeinek ismétlése. A korosztály elvárható zenei képességének és jellemző érdeklődésének szintjén ki kell használni a tanulóban rejlő kombinatív, próbálkozó, felfedező kedvet a rendelkezésre álló zenei anyagon.
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<i>Ritmus, metrum:</i> Összetett és aszimmetrikus metrumokhoz kapcsolódó improvizációs gyakorlatok tapssal és ütőhangszerekkel, szabályos és szabálytalan hangsúlyozás, metrumváltások. <i>Ritmus, metrum: 1 óra</i> <i>Dallam:</i> – Szövegalkotás egyszerű dallamra, jellegzetes ritmusokra és „vissza”. – Ismert dallamra új szöveg illesztése. – Versmegzenésítés. – A zenei és a szöveg hangsúlyai (prozódia) a gyakorlatban. – Zenei prozódia megfigyelése, reprodukciója. – Eredeti nyelvű szöveg és fordításainak összehasonlítása. – Klasszikus és populáris műfajok. <i>Dallam: 1 óra</i> <i>Harmónia:</i> A dúr hangsor hármashangzatainak dallam alá illesztése – gitáron, zongorán; basszusszólam rögtönzött éneklése – a csoportban lévő hangszert tanulók, zeneiskolások vagy különösen érdeklődő tanulók aktivizálásával. <i>Komponálás és rögtönzés összekapcsolása:</i> Az énekes és zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó dallamalkotási módok: – recitálás - zsoltártónus, recitativo, – díszítés a népzeneben és műzenében, – zenei szerkesztés módok, zenei formák parafrázisa zenei és nem zenei eszközökkel: ritmus rondó, szekvencia, periódus, variáció, fuga forma, híd forma Aranymetszés a zenében és a természetben Ismert dallamhoz ritmuskíséret vagy adott ritmuskísérethez dallamalkotás <i>Komponálás és rögtönzés összekapcsolása: 2 óra</i>	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> szövegalkotás egyszerű dallamra, versmegzenésítés, szöveghangsúlyok, prozódia. <i>Idegen nyelv:</i> idegen nyelvű szövegek és fordításainak összehasonlítása a prozódia szempontjából. <i>Matematika:</i> absztrakt gondolkodás fejlesztése a zenei formákon keresztül. <i>Vizuális kultúra</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel.

<i>Egyszerű ritmus és harmóniakíséret alkotása:</i> osztinató, dudabasszus, orgonapont, T-D ingamozgás, kürtmenet. Kreatív közreműködés a tanult ritmikai, metrikai, dallami és harmóniai elemekből létrehozott és a tanult formai eszközökkel szerkesztett kompozíciók megszólaltatásában. Rögtönzés és komponálás egyéni és csoportos formában. <i>Egyszerű ritmus és harmóniakíséret alkotása: 1 óra</i>	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Zenei szerkesztés módok: egyszólamú dallamalkotás (recitálás, recitativo, melizmatikus és szillabikus szerkesztés), homofónia és polifónia fogalma középkori, reneszánsz és barokk zenei szemelvények alapján. Metrumfajták (egyszerű, összetett, aszimmetrikus), szimmetrikus és szimmetrikus hangsúlyozás. Prozódia. Hármashangzatok.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei reprodukció - III. Felismerő kottaolvasás, nélkülözhetetlen zeneelméleti alapismeretek	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás	A kilencedik évfolyamon megszerzett zeneelméleti alapismeretek a hagyományos klasszikus zenei notációról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az eddig tanult felismerő kottaolvasási és zenei ismeretek megerősítése, rendezése az ismétlések során. az ismeretek közötti összefüggések feltárása. A további gyakorlás a befogadást és a felidézést kísérő kottakövetéssel történik, valamint elemi szintű kottaolvasás alkalmazásával.	
Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
<i>Zeneelméleti alapismeretek:</i> A zenei írásbeliség kialakulásának főbb jellemzői. A kottairás fejlődése: – néhány neuma és a különböző kulcsok (pl. C-kulcsok) ismerete (csak <i>információs</i> szinten), – az ötvonalas rendszertől eltérő notációk: tabulatúra, aleatorikus zene, betűs akkordjelölés. <i>Zeneelméleti alapismeretek: 2 óra</i> <i>Ritmikai elemek, metrum, tempó:</i> Táncok ritmikai sajátosságainak megfigyelése a tánc típusok tempóbeli, metrikai és ritmikai jellemzői szempontjából:		<i>Vizuális kultúra:</i> vizuális jelek és jelzések használata.

– néptánc - magyar és nem magyar példák, – modern táncok, – ezek azonosítása hallás után és kottaképről. Ritmikai elemek, metrum, tempó: 1 óra <i>Partitúra:</i> Vokális és hangszeres partitúrák megismerése: – zenehallgatás kottakép követéssel, – témák azonosításával, – előadói jelek és megvalósulás megfigyelésével, – szólamok elrendeződésének ismerete. Partitúra: 1 óra	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Partitúra, notáció, tánc típusok, dúvó, esztam, beat, offbeat, swing ritmus.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás I. Befogadói kompetenciák fejlesztése	Órakeret 3 óra
Előzetes tudás	Korábbi évek során megszerzett kompetenciák, nyitott hozzáállás, zenei emlékek, tapasztalatok, koncertélmények	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadás pályáinak szélesítésével, személyes – esztétikai, intellektuális, gyakorlati - zenei élmények szerzésével, irányított és önálló feldolgozással személyiség és az esztétikai érzék fejlesztése.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
A zene rendszerezésének különböző szempontjai (pl. kronológia, műfaj, forma, funkció, abszolút zene-programzene). A zene kapcsolatainak feltárása a társművészetekkel, irodalommal, történelemmel, kultúrtörténettel a szintézis teremtés igényével (az egyházzene kapcsolata a liturgiával, zenei élet a főúri rezidenciákon és a nyilvános koncerttermekben, operaházakban). A zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak. A világ jelenlegi leghíresebb koncerttermei, operaházai, zenei fesztiváljai. Az alkotás - zenei reprodukció - befogadás viszonya (zeneszerzés és előadóművészet kapcsolata,		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai. <i>Idegen nyelv:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle

komponálás/lejegyzés - improvizáció), a zene funkciói (művészi zene-szórakoztató zene; liturgikus zene; önkifejezés, ünnepek zenéi, tánc, alkalmazott zene). A zenei ismeretszerzés és információgyűjtés, a zenehallgatás lehetőségei a számítógép és az internet segítségével. A felfedezés örömeinek kialakítása a folyamatos tanári tartalomközlés helyett (zeneszerzők, életutak, életművek). Műalkotás-elemzés, önálló véleménynyilvánítás: az értékek megkülönböztetése (művészi érték - giccs). Népzene és műzene kapcsolatai, a jazz és a populáris zene műfajainak kapcsolódási pontjai. Átköltés, átdolgozás, feldolgozás, stílusok keveredése, zenei humor pl. komolyzenei témák megjelenése a médiában és a populáris műfajokban, világzenei példák zenei forrásai. Jazz hangszerek, zenekar: trombita, szaxofon, klarinét, nagybőgő, zongora, sokféle ütőhangszer, big band. Egy zenemű/részlet egyéni feldolgozása, elemzése megadott témából választva (pl. élet, halál, születés, gyász, haza, becsület, küzdelem, szerelem, hűség, gúny, irónia, humor, hősiesség, szabadság, béke, vallás).	eszközzel. <i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés az internet segítségével.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Népzene - műzene, világi zene-egyházzene, abszolút zene - programzene, komolyzene-populáris zene, tánczene, alkalmazott zene, giccs.

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	Zenei befogadás II. Zenehallgatás	Órakeret 11 óra
Előzetes tudás	A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége. A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befogadói kompetencia differenciálása; az ismeretek kronológiai rendszerezése. Tájékozottság a zeneművek műfajában és a különböző zenei nyelvhasználatokban. Önálló elemzés, véleménykifejtés.	
Követelmények – Ismeretek/fejlesztési követelmények		Kapcsolódási pontok
Az alábbi szempontok alapján válogatott és meghallgatott zenei részletek felismerése.		<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a műzene irodalmi

<i>Népzene:</i> Népdal, hangszeres népzene, népies műdal, cigányzene. <i>Népzene: 2 óra</i> – <i>Romantika</i> – dalciklus, hangszeres előadási darabok, opera és zenedráma (nemzeti jelleg a zenében, hangszeres virtuozitás, összművészet, az érzelmek szélsőséges megjelenítése, miniatűr kompozíciók és monumentalitás – formai és dallami jellemzők: szabad formák, kromatikus dallamalkotás, díszítés). <i>Romantika: 3 óra</i> – <i>A századforduló és a XX. század zenéje</i> – a stílus egység felbomlása, új zenei irányzatok (impresszionizmus, verizmus, dodekafónia, avantgárd, experimentális zene, expresszionizmus, elektronikus zene). – <i>Korunk zenéje</i> a második világháborútól napjainkig. <i>A századforduló, a XX. század zenéje, korunk zenéje: 3 óra</i> <i>A klasszikus zenén túl:</i> – a jazz műfajai a kezdetektől napjainkig, – a beat és a klasszikus rock, – a világzene, – a zenés színház – rockopera, – a szórakoztató zene műfajai közül: musical, operett, magyar nóta, – filmzene és alkalmazott zene. A mai populáris zene irányzatai. <i>A mass media jelensége és zenei anyaga.</i> <i>A klasszikus zenén túl, a mass media jelensége és zenei anyaga: 3 óra</i> A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával). A zene történelmi kapcsolódásai, zene a főúri rezidenciákon, zene a liturgiában, polgárosodás és a nyilvános koncerttermek, operaházak.	kapcsolódásai, átköltés, humor. <i>Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek:</i> a zene történelmi kapcsolódásai. <i>Idegen nyelv:</i> zenehallgatási anyag idegen nyelven. <i>Vizuális kultúra:</i> önkifejezés, érzelmek kifejezése többféle eszközzel. <i>Informatika:</i> zenei információgyűjtés az internet segítségével).

Kulcsfogalmak/ fogalmak	A fent említett stílusjegyek és műfajok elnevezése csak a tényleges zenehallgatási anyaghoz kapcsolódva, általános tájékozottsági szinten.

A fejlesztés várt eredményei a 10. évfolyam végén	– Az énekes anyagból 20 dalt és műrészletet részben kottából, részben emlékezetből kifejezően énekeljenek csoportosan. – Legyenek képesek néhány dallamból (népdal, műdal, zenei téma) álló csokor felidézésére egy-egy témán, műfajon, stílus körön belül is. – Szólaltassanak meg egyszerűbb két- és háromszólamú kórusműveket vagy azok részleteit; kánonok énekeljenek csoportosan. – A tanulók a generatív tevékenységek eredményeként érzékelik, ezért ismerjék fel a zenei kifejezés, a forma, a műfaj, és a zenei eszközök közti összefüggéseket. – Ismerjék és értelmezzék a kottakép elemeit és az alapvető zenei kifejezéseket, tanári segítséggel reprodukálják azokat. – Legyenek képesek a tanulók a műalkotások üzenetét felismerni, a bennük megjelenő sors- és magatartásmintákat értelmezni, gondolatiságukat, morális és humánus tartalmukat megérteni. – A kiemelkedő zenei műalkotások megismerése révén tájékozódjanak helyesen korunk kulturális sokszínűségében. – A tanulók sokféle zenei stílust, korszakot, zeneművet megismertek (min. 25-30 alkotást). – A tanulók ismerjenek fel minimum 20 alkotást. – Tudnak tájékozódni a legfontosabb műfajokban és a stílus korszakokban. – A művek sugallta hangulati tartalmakat, kifejezett karaktereket legyenek képesek magukra vonatkoztatni. – Tudjanak különbséget tenni a zene társadalmi funkciói alapján (világi zene, egyházzene, szórakoztató zene, programzene, abszolút zene, vagy alkalmazott zene). – A két év során az áttekintést segítő különböző szempontok alapján megismerik a különböző zenei stílusok jellemzőit, az utolsó évfolyamon pedig alakítsák ki a megelőző éveik során megismert zenék kronologikus és műfaji rendszerét.

Zenehallgatás

Klasszikus zenei anyag

Az alábbi felsorolás messze gazdagabb ajánlásokat tartalmaz, mint az két tanév alatt a heti egyórás tanórák egy része alatt feldolgozható. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az énekzene óra keretei között csak *részletek* meghallgatására van mód (pl. szimfónia tétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

A jazz és a populáris zenei műfajok megismerése a 7-8. évfolyam ajánlásaihoz hasonlóan folytatódik, kiegészítve ajánlott magyar művekkel.

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, népies műdal, cigányzene, verbunkos zene, romantikus szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák)

Gregorián ének (pl. "Dies irae" sequentia,"Ave Maria" himnusz)

Ortodox egyházi zene: A. Katalszkij: „Krisztus feltámadott” (Orosz húsvét)

Genfi zsoltárok közül – pl. 150. (Kodály nőikar)

Luther M. korálok közül pl. Ein feste Burg... (Erős vár...)

Palestrina, G P.da: Messa di Gloria - Gloria

Monteverdi, C.: Poppea megkoronázása - részletek

Bach, J.S.: János-passió - részletek

Bach, J.S.: g-moll Fantázia és fuga/c-moll Passacaglia/d-moll toccata és fuga és mások

Händel, G.F.: Júdás Makkabeus – oratórium - részletek

Haydn, J.: Vonósnégyesek közül –

„Kaiser” (Császár)-quartett - tételek

Haydn, J.: Esz-dúr „Üstdobpergés” Szimfónia - tétel

Mozart, W.A.: Don Giovanni - részletek vagy Requiem - tételek

Beethoven, L.van: IX. (d-moll) szimfónia – zárótétel (Öröm-óda)

Schubert, F.: Erlkönig (A Rémkirály); Téli utazás – részletek, pl. Der Wegweiser

(Az útjelző), Die Krähe (A varjú), továbbá: Der Doppelgänger (A hasonmás)

Mendelssohn-B., F.: Szentivánéji álom – részlet, Olasz-szimfónia - tétel

Schumann, R.: Dichterliebe (A költő szerelme) – részletek

Chopin, F.: Mazurkák, polonézok (nemzeti táncok) – szabad választás

Dvořák, A.: Szláv táncok , IX. Szimfónia („Az Új Világból”) – tétel, Csellóverseny - tétel

Brahms, J.: Magyar táncok(!), IV. Szimfónia – IV. v. I. tétel

Liszt Ferenc: Velence és Nápoly (Venezia e Napoli) in: Vándorévek II. kötet

Erkel F.: Bánk bán - részletek

Verdi, G: Nabucco - Rabszolgák kórusa, Aida - részletek

Richard, W.: A nürnbergi mesterdalnokok – nyitány

Puccini: Bohémélet – opera - részlet

Mahler, G: V. (cisz-moll) Szimfónia, IV. tétel Adagietto

Rachmanyinov, Sz.: d-moll Zongoraverseny – III. tétel, v. Vocalise, op. 34 No. 14.

Debussy, C.: Holdfény, Az elsüllyedt katedrális

Ravel, M.: Bolero
 Orff, C.: Carmina Burana
 Bartók B.: A fából faragott királyfi – részletek, Divertimento - III. tétel,
 Kodály Z.: Psalmus Hungaricus
 Lajtha L.: Quatre Hommages Op. 42 (fafúvós kvartettre)
 Schönberg, A.: Pierrot Lunaire, op. 21
 Webern, A.: Fünf Stücke (Öt darab) zenekarra op. 10.
 Conlon Nancarrow: Etüdök gépzongorára (Studies for prepared player piano)
 Kurtág György: József Attila-törredékek
 Arvo Pärt: Magnificat
 Steve Reich: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians)
 Eötvös Péter: Mese (1968) Tücsökzene (1970)

Zenehallgatás – populáris zenei szemelvények

A 9-10. évfolyam énekes és a zenehallgatási anyagában megjelennek a klasszikus kompozíciós műalkotásokon és a népzene kivül eső műfajok is. A tanárok munkáját ezen a területen segíti *Gonda János: A populáris zene antológiája* c. munkája és további írásai.

A külföldi anyagot elsősorban zenehallgatásra javasoljuk, míg a magyar anyagot éneklésre. A dalokat a tanár vagy a növendékek kísérhetik gitárral és/vagy zongorán.

CÍM	SZERZŐ	ELŐADÓ
A hetedik	Póka-József Attila	Hobo Blues Band
Apám hitte	Presser,Zorán-Dusán,Presser	Zorán
Az utcán	Szörényi-Bródy	Illés együttes
Azért vannak a jó barátok	Máthé Péter-S.Nagy István	Máthé Péter
Budapest	Cseh Tamás-Másik János-Bereményi Géza	Cseh Tamás
Európa	Varga Miklós-Varga Mihály	Varga Miklós
Felkelt a napunk...	Szörényi-Bródy	Illés együttes
Gyöngyhajú lány	Presser-Adamis	Omega
Ha én rózsá volnék	Szörényi-Bródy	Koncz
Ha itt lennél velem	Republic együttes	Republic
Ilyenek voltunk	Kovács Ákos	Ákos
Iskolatáska	Hajdú-Demjén	Bergendy együttes
Könnyű álmot hozzon az éj	Várkonyi-Miklós	Charlie
Levél a távolból	Szörényi-Bródy	Fonográf
Mama kérlek	Bródy János	Koncz Zsuzsa
Miénk itt a tér	Presser-Adamis	LGT
Miért hagytuk hogy így legyen	Szörényi-Bródy	Illés együttes
Mondd, hogy nem haragszol	Szörényi-Bródy	Fonográf
Most múlik pontosan	Kiss Tibor	Quimby
Ne várd a májust	Bródy János	Zorán

Nemzeti dal	Tolcsvai László-Petőfi Sándor	Tolcsvai László
Nézz az ég felé	Lerch István-Horváth Attila	Charlie
Szállj fel magasra	Gallai Péter-Köves Miklós	Piramis
Szólj rám, ha hangosan énekelek	Presser Gábor	LGT
Te majd kézenfogsz és hazavezetsz	Presser Gábor	Presser Gábor
Ugye, mi jó barátok vagyunk	Presser-Dusán	LGT, Zorán, Demjén
Valaki mondja meg	Presser-Adamis	Presser Gábor
Várj, míg felkel majd a nap	Lerch-Demjén	V'Moto-Rock
Zene nélkül mit érek én	Máté Péter	Máté Péter

Zenehallgatás

Klasszikus zenei anyag

Népdal, hangszeres népzene, nemzetiségek zenéje, népies műdal, cigányzene, verbunkos zene, romantikus szerzők nemzeti táncai (Chopin, Brahms, Dvořák)

Schubert, F.: Erlkönig (A Rémkirály); Téli utazás – részletek, A pizstráng

Schubert, F.: Befejezetlen szimfónia

Mendelssohn-B., F.: Szentivánéji álom – részlet, Olasz-szimfónia – tétel

Mendelssohn-B., F.: e-moll hegedűverseny

Schumann, R.: Dichterliebe (A költő szerelme) – részletek

Schumann, R.: A-dúr zongoraverseny

Chopin, F.: Mazurkák, polonézok (nemzeti táncok)

Dvořák, A.: Szláv táncok , IX. Szimfónia („Az Új Világból”), Csellóverseny

Brahms, J.: Magyar táncok(!), IV. Szimfónia – IV. v. I. tétel

Liszt Ferenc: Velence és Nápoly (Venezia e Napoli) in: Vándorévek II. kötet

Liszt Ferenc: Les préludes

Liszt Ferenc: Magyar rapszódia

Erkel F.: Bánk bán - részletek

Verdi, G: Nabucco - Rabszolgák kórusa, Aida - részletek

Richard, W.: A nürnbergi mesterdalnokok – nyitány

Richard, W.: A nibelung gyűrűje – részletek a tetralógiából

Puccini: Tosca – opera - részlet

Mahler, G: V. (cis-moll) Szimfónia, IV. tétel Adagietto

Rachmaninov, Sz.: d-moll Zongoraverseny – III. tétel, szakrális kórusok – Bogorogyice Gyevo.

Debussy, C.: Holdfény, Az elsüllyedt katedrális

Debussy, C.: A tenger

Ravel, M.: Bolero

Ravel, M.: Daphnis és Chloé II. szvit

Orff, C.: Carmina Burana
Bartók B.: A kékszakállú herceg vára, Concerto, Cantata profana
Kodály Z.: Psalmus Hungaricus, Budavári Te Deum
Lajtha L.: Quatre Hommages Op. 42 (fafűvós kvartettre)
Schönberg, A.: Pierrot Lunaire, op. 21, Egy varsói menekült
Webern, A.: Fünf Stücke (Öt darab) zenekarra op. 10.
Conlon Nancarrow: Etüdök gépzongorára (Studies for prepared player piano)
Kurtág György: József Attila-töredékek, Játékok I-II.
Arvo Pärt: Magnificat
Steve Reich: Zene 18 zenészre (Music for 18 Musicians)
Eötvös Péter: Mese (1968) Tücsökzene (1970)

*Zenehallgatás – populáris zenei szemelvények
zene antológiája c. munkája és további írásai.*

Tárgyi feltételek

- Szaktanterem pianínóval vagy zongorával
- Megfelelő nagyságú tér a mozgáshoz, énekes játékokhoz
- Megfelelő méretű, jól szellőztethető terem a kórusmunkához
- Ötvonalas tábla
- Mágneses tábla
- Ritmushangszerek
- Jó minőségű CD és DVD lejátszó, erősítő, hangszórók
- Számítógép internet kapcsolattal
- Projektor
- Hangtár, hozzáférhető hanganyag
- Kulcs a muzsikához könyv
- Lukin-Ugrin: Ének-zene tankönyv 9-10. évfolyam
- Vonalas füzet